

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Odměna zmocněnce jako důvod pro nepřiznání náhrady újmy poškozenému

Již v úvodu tohoto článku poznamenávám, že s jeho obsahem trestní soudci souhlasit nebudou a obavy v článku zmíněné budou naopak vyvracet. Jedná se ale o stejnou situaci, kdy média spekulují nad tím, zda je možné si v naší zemi objednat trestní stíhání a zástupci nejvyšších instancí takovou spekulaci zcela popírají. Na to sofistikovaně odpovídá spisovatel a publicista Václav Budinský ve svém příspěvku, kdy se pouští do polemiky mezi teorií a praxí se závěrem, že trestní stíhání u nás pochopitelně objednat lze.[1]

Ani neočekávám, že by zástupci justice přiznali, že výše odměny zmocněnce často bývá jedním z faktorů, zda požadavku poškozené osoby v adhezním řízení vyhoví či nikoli. Jakoby byl zmocněnec pro svého klienta železnou koulí u nohy.

Tento příspěvek nesměruje ke konkrétnímu soudu nebo soudci, pouze upozorňuje na nešvar, který se v poslední době nezdá objevuje a je třeba na něj již důsledně a otevřeně upozornit.

Není pochyb o tom, že poškozená osoba má právo vznést v adhezním řízení návrh, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, jež byla poškozenému trestným činem způsobena, nebo vydat bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na jeho úkor trestným činem získal. Význam adhezního řízení spočívá především v tom, že umožňuje poškozenému, aby byl souběžně s trestním stíháním obžalovaného objasněn i nárok poškozeného na náhradu nemajetkové újmy, pokud mu obžalovaný stíhaným skutkem způsobil újmu. Je zcela logické, že poškození chtějí dosáhnout toho, aby jim zároveň s rozhodnutím o podané obžalobě byla přisouzena náhrada újmy, což je významné především z hlediska rychlosti rozhodnutí o takovém nároku.

Aby ale soud mohl k přiznání újmy přistoupit, je nezbytné, aby se poškozená osoba připojila do trestního řízení se svým nárokem včas. Pokud poškozenému záleží na tom, aby o jeho nároku bylo rozhodnuto kladně, měl by důsledně uvést, zda žádá nárok na náhradu škody, či náhradu nemajetkové újmy, případně se domáhá vydání bezdůvodného obohacení. [2]

Splní-li poškozená osoba první zákonnou podmínku, je zase o trošku blíže svému nároku. V řízení ale hrají roli ještě další faktory, a těmi jsou:

- soud rozhoduje odsuzujícím rozsudkem
- újma byla způsobena v příčinné souvislosti s trestným činem, tedy újma je následkem trestného činu bez ohledu na to, zda a jak se projevila v právní kvalifikaci trestného činu.
- o náhradě újmy lze rozhodnout v adhezním řízení
- uplatněný nárok poškozeného má podklad v hmotněprávních předpisech a v trestním řízení byla dostatečně prokázána výše tohoto nároku
- poškozený se včas připojil do adhezního řízení

Jsou-li splněny všechny výše stanovené podmínky pro vyslovení povinnosti obžalovaného k náhradě újmy, je soud povinen spolu s výrokem o vině rozhodnout též o uplatněném nároku na náhradu újmy a nesmí zbytečně poškozeného odkazovat s tímto nárokem na občanskoprávní řízení, a to ani v

případě spoluzavinění poškozeného. [3]

Při rozhodování o výši nároku soud zejména vychází z civilních předpisů, přičemž zásada slušnosti je zákonem pojata toliko jako možnost, která se uplatní až subsidiárně, tedy až v situaci, kdy se nepodaří výši náhrady určit způsobem, s nímž primárně počítá text obsažený v ustanovení § 2958 zákona č. [89/2012](#) Sb.

V zákonem vymezených případech podle ustanovení § 51a trestního řádu má poškozený nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu, jde-li o poškozeného,

- který je zvláště zranitelnou obětí ve smyslu ustanovení § 2 odst. 4 zákona č. [45/2013](#) Sb. o obětech trestných činů, nebo
- kterému byla způsobena úmyslným trestným činem těžká újma na zdraví, nebo
- který je pozůstalým po oběti, které byla trestným činem způsobena smrt.

Vyjma zvláště zranitelné oběti je poškozený povinen osvědčit, že nemá dostatek prostředků, aby si hradil náklady vzniklé přibráním zmocněnce. Osvědčí-li poškozený nedostatek prostředků, rozhodne předseda senátu, že má poškozený nárok na právní pomoc poskytovanou zmocněncem bezplatně nebo za sníženou odměnu. V počátcích účinnosti zákona č. [45/2013](#) Sb., kdy bylo nutné mj. novelizovat samotné ustanovení § 51a trestního řádu, některé soudy u osob mladších osmnácti let vydávaly usnesení, kterým jako zvláště zranitelným osobám přiznávaly nárok na právní pomoc bezplatně, ačkoli těmto obětem nárok vyplýval ze zákona. Nebylo tedy nezbytně nutné, aby o tom výslovně předseda senátu rozhodl. Novelizací zákona o obětech trestných činů a s tím související další novela ustanovení § 51a trestního řádu rozšířila okruh těchto obětí, které mají právo na bezplatnou právní pomoc zmocněnce vždy. Takový počin zákonodárce je zajisté chvályhodný, obzvláště za situace, kdy nový zákon o obětech implementuje závazky vyplývající z dokumentů přijatých k podpoře obětí trestných činů na úrovni evropské legislativy. [4]

Již ze samotného názvu zvláště zranitelná oběť vyplývá potřeba těmto obětem poskytnout vyšší míru pomoci a podpory (speciální péči) než ostatním obětem, jinak se zvyšuje riziko jejich sekundární viktimizace. Mezi tuto pomoc patří i právo svobodně si zvolit zmocněnce, který zvláště zranitelnou oběť provede trestním řízením, přičemž náklady hradí stát. [5] Zvláště zranitelná osoba již nemusí žádat o přiznání bezplatné právní pomoci nebo za sníženou odměnu a naprosto postačí, pokud zmocněnec založí do trestního spisu plnou moc. Po právní moci zmocněnec vyúčtuje náklady spojené se zastupováním oběti v adhezním řízení. Pokud si zvláště zranitelná oběť nezvolila zmocněnce a soud požádala o jeho ustanovení, řídí se odměna tohoto zmocněnce ustanovením § 10 odst. 5 vyhlášky č. [177/1996](#) Sb. s tím, že pokud byla poškozenému přisouzena jako náhrada újmy peněžní částka převyšující 10.000,- Kč, za tarifní hodnotu se považuje přiznaná částka a sazba mimosmluvní odměny je s odkazem na ustanovení § 12a vyhlášky zastropena částkou 5.000,- Kč za jeden úkon právní služby. Podstatně jiná je odměna zmocněnce, který nebyl zvláště zranitelné oběti ustanoven soudem, ale zmocněnce si zvolila sama oběť. Na tento druhý případ maximální částka za jeden úkon nedopadá. Situaci si lze ukázat na modelovém případě, kdy je poškozené osobě v adhezním řízení přiznaná částka 200.000,- Kč. Odměna ustanoveného zmocněnce činí 5.000,- Kč, resp. 4.000,- Kč s přihlédnutím k dnes již neopodstatněné povodňové a krizové solidaritě advokátů. Zmocněnec na plnou moc je na tom o poznání lépe, zde odměna za jeden úkon právních služeb činí 9.100,- Kč. Bedlivý čtenář zpozorní, protože nyní se dostáváme k tomu, jaké obavy se skrývají pod názvem tohoto článku.

Kladné adhezní výroky zde vždy byly, avšak ne tak v hojném počtu, jako tomu bylo po účinnosti zákona č. [45/2013](#) Sb. a novele trestního řádu. Lepší pozici poškozeným mnohdy zajistil sám Ústavní soud ČR, který opakovaně apeloval na obecné soudy, aby při určení výše odškodnění přihlížely k principu proporcionality. Jenže v té době se pozapomnělo uzpůsobit novelám také předpisy určující

odměnu a advokátní tarif zůstal nezměněn. Na problematiku důrazně upozornila JUDr. Simona Heranová, Ph.D. v Bulletinu advokacie, avšak bez reakce zákonodárce.[6] Její článek směřoval obecně k výši odměny advokáta jako zmocněnce poškozeného v trestním řízení, kdy poškozený má právo, aby odsouzenému byla uložena povinnost nahradit taktéž náklady potřebné k účelnému uplatnění nároku v adhezním řízení. Jelikož povinným k této náhradě je odsouzený, soudy se při vyúčtování nepozastavovaly nad výší účtované odměny zmocněnce, neboť z jejich kapsy peníze nešly. Zvrat v přístupu soudu nastal v momentě, kdy odměnu vyúčtoval zmocněnec soudu za zastupování zvláště zranitelné oběti, tedy v situaci, kdy ustanovení § 51a odst. 4 trestního řádu vysloveně říká, že náklady vzniklé přibráním zmocněnce hradí stát. V tu chvíli se soudy začaly chovat spořivě a tento nešvar se zásadním způsobem dotknul paradoxně těch, kterým trestní předpisy poskytují vyšší míru podpory a pomoci. Jinými slovy na soudech, kde si zmocněnec zcela legitimně vyúčtoval za letité řízení odměnu např. v částce 100.000,- Kč, došlo najednou k obratu o 180° a dříve velkorysé statisícové částky pro poškozené se najednou snížily na částku 10.000,- Kč a do zbývající částky jsou poškození odkazováni na občanskoprávní řízení. Takto se nakazily další soudy, když tato nákaza se šíří jako epidemie. Jinými slovy lze říct, že vlk se nažral a koza zůstala celá, a to doslova. Svým postupem soudy obětovaly ten nejzákladnější požadavek zvláště zranitelné oběti, a to získat odškodnění, které jim pomůže opatřit si náhradní prožitky za trauma, které si prožily, neboť účelem poskytnutí peněžité náhrady není uvedení poškozeného do stavu před poškozením, nýbrž poskytnutí finančních prostředků.

Není to jen odměna zmocněnce, která leží v žaludku řadě soudcům. Na tomto nešvaru začíná mít svůj podíl i rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 29.1.2019, č.j. 9As 423/2018-29, který se naopak zvláště zranitelných obětí zastal, když v neprospěch státu rozhodl, že Ministerstvo spravedlnosti ČR je při svém rozhodování o peněžité pomoci poskytované zvláště zranitelné osobě vázán zásadou v pochybnostech ve prospěch oběti (in dubio pro victimae) a je-li oběti pravomocným rozsudkem újma přiznána, je správní orgán touto výší vázán až do výše 200.000,- Kč. Jinak řečeno, pokud soud oběti přizná např. 500.000,- Kč, má oběť právo se obrátit na ministerstvo s žádostí o poskytnutí peněžité pomoci poskytované z veřejných prostředků a nutno říci, že oběti u nedobytných pohledávek volí raději tuto cestu s vědomím, že lepší vrabec v hrsti než holub na střeše.

Závěrem lze jen uvést, že naději v návrat slušného přístupu by obětem dala novela advokátního tarifu, která by tuto disparitu řešila.

Tímto příspěvkem se vracím k myšlence Václava Budinského zmíněné v samotné úvodní části tohoto článku, že praxe a teorie jsou dva odlišné pojmy, kdy nelze vyloučit žádný z nastíněných důvodů pro novodobý nešvar v podobě nepřiznání adekvátní náhrady újmy poškozené osobě.

JUDr. Petra Carvanová,
advokátka

[Advokátní kancelář Carvanová, Kindl & Výborčík](#)

Huťská 1383
272 01 Kladno

Tel.: +420 776 289 777
e-mail: p.carvanova@ak-kladno.cz

[1] článek nazvaný „Samozřejmě, že u nás lze objednat trestní stíhání“ publikovaný dne 13.5.2019 na portálu www.ceska-justice.cz

[2] srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.10.2018, sp. zn.: 6 Tdo 1017/2018

[3] srovnej přiměřeně Rt 32/1963

[4] rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV ze dne 15. 3. 2001 o postavení obětí v trestním řízení a nová směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. 10. 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje uvedené rámcové rozhodnutí.

[5] ustanovení § 51a odst. 4 zákona č. [141/1961](#) Sb., o trestním řízení soudním

[6] K dispozici >>> [zde](#).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamyšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“](#)
- [Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody](#)
- [Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice](#)
- [Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?](#)
- [Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení](#)
- [Novela § 196 trestního zákoníku: racionální korekce, nebo oslabení ochrany dítěte?](#)
- [Vybrané aspekty trestného činu podvodu podle § 209 TrZ ve světle judikatury](#)
- [Zásadní novinky v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob v roce 2026](#)
- [Kauza Skender Bojku: Putativní nutná obrana optikou ÚS](#)
- [Novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob](#)